

AKADEMLJA UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE.

Rok 1875.

WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY.

Nr. 3.

Posiedzenie dnia 20 marca.

Przewodniczący: Dyrektor Dr. JÓZEF DIETL.

Prezes Akademii Dr. MAJER przedstawia pracę MICHAŁA GIRDWOJNIA: *Anatomija pszczoły*, którą autor podał ocenieniu Akademii. Gdy stósownie do swego regulaminu Akademia bliżej rozbióra te jedynie prace, które autorowie przesyłają w rękopismach z przeznaczeniem do jój własnych publikacyj; przeto Wydział tę pracę, obecnie już drukiem ogłoszoną, bliższemu rozbiorowi poddać nie może; wszakże uznał za rzecz stósowną, uczynić w sprawozdaniu ze swego posiedzenia wzmiankę, iż jest to ta sama praca, którą jeszcze b. Towarzystwo naukowe krakowskie, nie mając odpowiedniego funduszu na jój ogłoszenie, a uznając ją za ściśle naukową i pierwszą w piśmiennictwie polském, polecilo najprzychylniej Towarzystwu gospodarskiemu krakowskiemu.

Dr. GODLEWSKI wyłożył treść swojej pracy: *O powstawaniu i znikaniu skrobi w gałeczkach zieleni.*

„Od czasu badań SACHSA (1862 — 1864 r.) przyjęto powszechnie, że skrobia w zieleni jest produktem wytworzonym z rozkładu kwasu węglowego i wody pod wpływem promieni słonecznych. SACHS także wykazał, że skrobia z gałeczek zieleni w ciemności znika. Nie było zaś wiadomém, czy to znikanie odbywa się także w świetle. Doświadczenia autora wykazują, że tak jest w istocie. Znikanie skrobi z liści i odpływ jój do dalszych części rośliny, zarówno w dzień jak i w nocy się odbywa. W dzień, w zwyczajnych warunkach, dlatego tylko spostrzegamy gromadzenie się skrobi w liściach, bo powstawanie jój prędzój wtedy się odbywa niż znikanie.

Bez przystępu kwasu węglowego powstawanie skrobi w gałeczkach zieleni, jak doświadczenia autora pokazują, jest niemożliwe. Doświadczenia te pokazują nadto, że w atmosferze zawierającej od 6 do 8 procentów kwasu węglowego, tworzenie się skrobi pod działaniem promieni słonecznych odbywa się przynajmniej cztery razy prędzój, aniżeli w zwyczajnej atmosferze, zawierającej, jak wiadomo, około jednej dwudziestój części procentu tego kwasu. Natomiast w powietrzu, zawierającym kilkadziesiąt procentów kwasu węglowego, powstawanie skrobi odbywa się jeszcze powolniej, aniżeli w zwyczajnej atmosferze.

Po tym wykładzie prowadzoną była rozprawa, w której udział brali oprócz autora, Dr. CZYRNIAŃSKI, Dr. CZERWIAKOWSKI i Dr. BIESIADECKI.

Prof. Dr. CZYRNIAŃSKI mniema, że z doświadczeń przytoczonych przez Dra GODLEWSKIEGO nie wynika, jakoby kwas węglowy zamieniał się bezpośrednio w skrobię, i jest raczej zdania, że kwas węglowy przechodzi pierwój w pośrednie prostsze związki, zanim zamieni się w skrobię, której budowa jest skomplikowana i wysoki ma skład chemiczny.

Dr. GODLEWSKI utrzymuje, że z doświadczeń tych nie można pewnych uczynić wniosków, czy skrobia pośrednio czy bezpośrednio się tworzy z pierwiastków kwasu węglowego i wody; tyle jednak jest pewnym, że skrobia wytwarza się w gałeczkach zieleni w skutek rozkładu kwasu węglowego i wody.

Prof. Dr. CZERWIAKOWSKI podzielając zdanie Prof. Dra CZYRNIAŃSKIEGO, również nie przypuszcza bezpośredniego powstawania skrobi, jako istoty już zanadto uorganizowanej, z kwasu węglowego; podzielałby raczej zdanie SACHSA, udowodnione przed kilku laty dość wybitnie jego doświadczeniami, przedsiębraniami na rostkujących nasionach, z których jasno wypływało przeobrażanie się w skrobię pierwiastków olejnych, znajdujących się w nasionach przed rostkowaniem w znacznie większej ilości, aniżeli w porze dokonywanego się rostkowania. Z tego to powodu znakomity ten badacz wówczas już wpływ gazu węglowego na tworzenie się skrobi, jednoczyć niejako z jój jawieniem się przechodnym. Uważał nawet Prof. Dr. CZERWIAKOWSKI, iż nasuwa się pytanie: czyli część samego barwika zieleni, jako ciała żywicznego, nie mogłaby również stanowić materjału przechodowego. Na tę

myśl naprowadza zjawisko dostrzeżone przez FAMINZINA i BORODINA jeszcze w roku 1867, wśród doświadczeń nad pojawianiem się i znikaniem skrobi, jako przechodowém, udowodnioném z pomocą odczynnika SACHSA w papiach i baziach, aż do pęcherzyków pyłku *brzozy*; powstawanie skrobi poprzedzało obfite gromadzenie się krzyszałków (według zdania wspomnianych autorów prawdopodobnie szczawianu wapniowego), równocześnie zaś z ich znikaniem coraz obficiej wytwarzała się skrobia, której przedtém ani śladu nie było.

Prof. Dr. BIESIADECKI zwraca uwagę na to, iż spostrzeżenia co do wytwarzania się skrobi pod wpływem kwasu węglowego możnaby wykonać bezpośrednio pod mikroskopem w przyrządzie STRICKERA lub REKLINGHAUSENA.

Dr. GODLEWSKI mniema, że takie doświadczenia łatwiej niż na liściach możnaby robić na wodorostach. W doświadczeniach robionych przez SACHSA pod mikroskopem na szrubownicy nie zmieniały się wstęgi zieleni, a w nich tylko tworzyła się skrobia. Zkąd wnosić można, że gałeczki zieleni nie przetwarzają się w skrobię, tylko są niejako organem do jęj wyrobienia służącym.

Następnie Sekretarz Wydziału Dr. KUCZYŃSKI odczytał nadesłany przez Dra KAROLA OLSZEWSKIEGO *Opis baterji galwanicznój nowego pomysłu* i na przyrządzie, t. j.

na takiej nowej baterji o 12 ogniwach wyjaśnił sposób jój użycia, oraz jój zalety.

Pojedyncze ogniwo baterji Dra OLSZEWSKIEGO składa się z naczynia szklanego, przedzielonego w środku pionową ścianką porowatą. Jedna przedziałka służy do przyjęcia rozcieńczonego kwasu siarkowego i cynku, druga zaś do kwasu chromowego i węgla. U dołu obydwu przedziałek znajdują się otwory zaopatrzone korkami, przez które przechodzą rurki szklane trójramienne. Za pomocą tych rurek połączone są przedziałki, zawierające kwas chromowy wszystkich dwunastu naczyń ze sobą, a oraz z tubulaturą dolną obszerniej flaszki rurkami kauczukowemi; podobnie rzecz się ma z przedziałkami, zawierającemi kwas siarkowy. Przez podniesienie lub zniżenie flaszek, z których jedna zawiera kwas siarkowy, druga zaś kwas chromowy, wypełniają się wszystkie przedziałki równocześnie odpowiedniami kwasami, lub też się wypróżniają. Baterja ta w użyciu dogodna, daje prąd silny i stały. Aby usunąć zetknięcie się kwasów z rurkami kauczukowemi, zamierza autor zbudować nową baterję, której krótki opis dołącza,

Posiedzenie komisji fizyjoğraficznej

dnia 26 stycznia.

Przewodniczący: Dr. STEFAN KUCZYŃSKI.

Przewodniczący zawiadamia, że Dr. REHMAN złożył komisji swoje sprawozdanie z przeszłorocznej wycieczki;

Prof. ŁOMNICKI zaś przyobiecał takowe w połowie kwietnia nadesłać, oraz doniósł, iż także w tym roku zamysła zrobić wycieczkę w Karpaty obwodu stanisławowskiego i kołomyjskiego, wzdłuż obu Bystrzyc, aż po źródła, tudzież w dolinę Prutu, aż do grzbietu czarnohorskiego, w celu zbierania chrząszczów i prostoskrzydłych owadów, nie pomijając oraz uwzględnienia innych fizyjograficznych stósunków tych okolic.

Prof. Dr. KARLIŃSKI, jako przewodniczący sekcji meteorologicznej, zdając sprawę z odesłanej do téj sekcji odezwy c. k. galicyjskiej Dyrekcyi lasów i domen, udającój się o pomoc naukową do Komisji w celu urządzenia nadal spostrzeżeń meteorologicznych w Krynicy, odpowiednio do potrzeb téj miejscowości, jako zakładu zdrojowego, oświadcza: że za porozumieniem się z Drem ZIELENIEWSKIM poczynił już potrzebne kroki, ażeby temu na czas, t. j. przed rozpoczęciem się pory kąpielowej zaradzić. Zresztą, pożądaną od dawna jest rzeczą, ażeby na téj stacyi nietylko w czasie pory kąpielowej, lecz przez rok cały robione były spostrzeżenia meteorologiczne. Wszakże, jakim sposobem temu życzeniu zadość się da uczynić, zbadać dopiéro potrafi Delegat Komisji na miejscu.

Przewodniczący zawiadamia, iż stósownie do uchwały zapadłej na ostatniem posiedzeniu, przesłał za pośrednictwem Akademii Umiejętności odpowiedź na odezwę Wydziału krajowego z dnia 19 stycznia b. r do l. 1124 następującej treści:

- a) Prace w kierunku poszukiwań minerałów górniczych w kraju naszym, rokować mogą korzystne rezultaty. Wszakże, gdy te prace są kosztowne,

- a co do skutku nie pewne, a zatem gdy spodziewać się nie można, ażeby prywatni takowe podejmowali, przeto obowiązkiem jest rządu lub najwyższych władz autonomicznych zająć się niemi;
- b) Utworzenie jednak biura górniczego przy Wydziale krajowym, byłoby zbyt kosztowném, a korzyści z działalności jego prawdopodobnie osiągnąć się dające nie odpowiadałyby wydatkom z utworzeniem i utrzymaniem jego połączonym, a nawet takie biuro — gdy tu nie o biurowe lecz o naukowe prace się rozchodzi — zupełnie nie odpowiadałoby zamierzonemu celowi, który taniiej i lepij na inniej da się osiągnąć drodze. Stosowniej więc będzie, jeżeli sejm krajowy zostawiając badanie kraju pod względem geologicznym i nadal jak dotąd komisji fizyjograficznej przy Akademii Umiejętności, a dawniej przy Towarzystwie naukowym ustanowionej i już przez lat dziewięć zajmującej się tą pracą, przyjdzie jej w pomoc przez ustanowienie kilku komisarzy płatnych, którzyby pod tym względem latem kraj badali, a w zimowych miesiącach opracowując zebrany materyjał, z komisją fizyjograficzną się znosili i jej sprawę ze swych badań zdawali.

Komisja tę, na sprawozdaniu Dra ALTHA (po porozumieniu się z p. WALTEREM) opartą odpowiedź przyjmuje z uznaniem do wiadomości.

Prof. Dr. ALTH odnośnie do sprawozdania złożonego jeszcze na poprzedniem posiedzeniu co do odpowiedzi na zapytanie Towarzystwa rolniczego galicyjskiego względem

podziału Galicyi wschodniej na strefy gospodarskie, zawiadamia Komisję, iż zniósł się z p. Karolem Langiem w rzeczy podziału takiego Galicyi zachodniej, który mu przyrzekł dostarczyć potrzebnych w tym przedmiocie wiadomości.

Odczytano odezwę Towarzystwa tatrzańskiego, które stósownie do swojego statutu między innymi mając także zajmować się badaniem Tatrów, życzyłoby sobie wejść pod tym względem w stosunki z Komisją fizyjograficzną i zawiadamia, że dla określenia podstawy tych wzajemnych stósunków, wydelegowało do bliższego porozumienia się z komisją Członka swego Dra ALTHA. Komisja postanowiła zostawić załatwienie téj sprawy Przewodniczącemu.

Przewodniczący przedstawia rachunek z przychodu i rozchodu w roku upłynionym. Przyjęto z uznaniem do wiadomości. — Przewodniczący przedstawia projekt budżetu na rok bieżący, który z małemi zmianami przyjęto.

Nakoniec, stósownie do statutu Akademii, przystąpiono do nowego wyboru Przewodniczącego komisji na rok jeden i Sekretarza na lat dwa. Przy tajném głosowaniu na dziewiętnastu głosujących, otrzymał na Przewodniczącego Dr. KUCZYŃSKI głosów 15, na Sekretarza zaś Dr. KREMER głosów 14. Obrani wybór przyjęli, dziękując za ten znak uznania przez Komisję ich dotychczasowej działalności.

Posiedzenie komisji antropologicznej

dnia 31 marca.

Przewodniczący: Dr. JÓZEF MAJER.

Przewodniczący przedstawia Instrukcję do zbierania dat statystyczno-antropologicznych, przez Dra LUTOSTAŃSKIEGO wypracowaną i na poprzedniem posiedzeniu przedstawioną, teraz zaś spólnie z nim ostatecznie przejrzaną i do Instrukcji etnologicznej ściśle zastosowaną. Komisja przyjmuje ją w całości i do druku poleca. Osnowa jej następująca:

Celem poszukiwań statystyczno-antropologicznych jest zbieranie szczegółów statystycznych pierwotnych, t. j. surowego materiału statystycznego, niezbędego do opracowania obrazu fizycznych właściwości pewnych rodów i narodowości, cechujących ich żywotność.

Poszukiwania wzmiankowane mają objąć:

- 1) Materiały do statystyki warunków odnawiania się ludności przedstawiającej pewną całość etniczną;
- 2) Materiały do statystyki warunków zbliżających ją więcej lub mniej do fizycznego upadku;
- 3) Materiały do statystyki rzeczywistej śmiertelności.

Ważność tych badań dla umiejętnej Antropologii, wymaga w wykonaniu poszukiwań szczególnej uwagi i troskliwości o prawdziwość zapisywanych szczegółów. W niniejszej Instrukcji nie podobna przedstawić

teorii i praktyki badań statystycznych, ograniczamy się téż jedynie do wyłuszczenia najłatwiejszych sposobów, środków i pomocy w zbieraniu materiałów statystycznych wyżej pod 1, 2 i 3 wymienionych.

Do badań statystyczno-antropologicznych obierać należy, ile można, pewną całość etniczną, to jest szereg osad (gmin) zamieszkałych przez pewien ród (plemie), który nadaje sobie, lub któremu nadano pewną nazwę. W obrazie przeto statystyczno-antropologicznym takiej okolicy, należy określić granicę badanego okręgu, a to przez wymienienie okolicznych osad, w których zaczyna się wyróżniać inny ród albo plemie. Niemniej przeto są pożądane, jako częściowy materiał, opisy pewnej gminy (w znaczeniu administracyjnym), parafii lub szczegółowej osady. Byłoby owszem do życzenia, aby pewna okolica (całość etniczna) podzieloną została na drobniejsze okręgi, obejmujące jedną mniejszą osadę lub część téjże. Dla każdego takiego okręgu mniejszego, osoba badająca całą okolicę, zobowiąże inną do zajęcia się poszukiwaniami i zarazem pouczy ją o badaniu na niej ciężacém; wreszcie sprawdzi dostarczony materiał. Tym sposobem powstanie pewna organizacja dobrowolnych pracowników, która dla rozwoju prac Komisji antropologicznej w ogóle, rokowałaby niemałe korzyści.

Chcąc badać wpływ miejscowych plemiennych stosunków na ludność, należy opierać się na danych z większej liczby lat powziętych. Z uwagi jednak, iż ostatnie tylko spisy ludności przeprowadzone są z wystarczającą dla takich badań dokładnością, poszukiwania statystyczno-antropologiczne obejmować mają okres czasu między dwoma ostatnimi spisami ludno-

ści. W Galicyi, za początek ma służyć r. 1857, w którym 31 Października dokonany spis ludności, dozwala każdą cyfrę odnieść do ogólnej liczby ludności. Następny spis, wykonany d. 31 Grudnia 1869 r. odznacza się wielką dokładnością i przedstawia cenny materiały dla Antropologii krajowej. Z początku więc poszukiwania w mowie będące obejmą w Galicyi okres lat dwunastu i dwóch miesięcy; następne zaś okresy będą dziesięcioletnie (od 31 Grudnia 1869 do 31 Grudnia 1879) i t. d., zgodnie z okresami przyjętymi w Ustawie o spisie ludności z d. 29 Marca 1869 r.

Przyjęcie w zasadzie dla poszukiwań antropologiczno-statystycznych w Galicyi okresów dziesięcioletnich, bynajmniej nie wyklucza możliwości robienia tychże w okresach rocznych (od 31 Grudnia do 31 Grudnia roku następnego) poczynwszy od r. 1869; dla prowincyj zaś sąsiednich, pod innem berłem zostających, w okresach odpowiednich między dwoma ostatnimi spisami ludności.

Dla należytego ocenienia wszelkich stosunków żywotności (*vitalité*) ludu pewnej okolicy znać przede wszystkim wypada:

- I. Cyfrę ludności miejscowej z rozróżnieniem płci;
- II. Ludność miejscową według stanu cywilnego;
- III. Podział ludności miejscowej według wieku, to jest liczbę osób obojęd płci od roku do roku;
- IV. Stosunki ludności miejscowej podług wyznań.

U w a g i. 1) Przez ludność miejscową rozumieć należy ludność stale zamieszkałą w osadzie, gminie, to jest: używającą praw przynależności w téjże gminie (*population de droit; Einheimische Bevölkerung*), a to dla odróżnienia

jéj od ludności w ogóle w chwili spisu, to jest miejscowych, czasowo przebywających, przejezdnych, krajowców i cudzoziemców (*population de facto; effective, anwesende Bevölkerung*).

2) Do sporządzenia wykazów stósownie do czterech powyższych kategorii, posłuży wypełnienie rubryk w tablicach oznaczonych odpowiedniami liczbami rzymskimi, które na zażądanie kartą korespondencyjną, przesłane zostaną.

3) Źródłem wszelkich żądanych w powyższych wykazach wiadomości statystycznych, są akta spisów ludności, znajdujące się w urzędach powiatowych, dla każdego dostępne według §. 26 ust. o spisie ludności, a mianowicie:

- a) Księga spisu (*Zahlungsbuch*),
- b) Wykazy pierwotne (*Aufnahmsbogen*),
- c) Wykazy miejscowe (*Orts-Uebersicht*).

Żądane w Instrukcyi niniejszój wykazy, są prostemi sumaryjuszami. Do wypełnienia przedziałów Wykazu I. służą za podstawę rządowe wykazy miejscowe (*Orts-Summarium, Orts-Uebersicht*). Z powodu odmiennosci zasad w wykazach rządowych z r. 1857 i 1869, z pierwszego spisu, który uwzględnia jedynie ludność miejscową, przenoszą się wprost odpowiednie cyfry do przedziałów *c, d, e*, naszego wykazu I. Według zaś ustawy o spisie ludności z r. 1869 w wykazach miejscowych (Formularz VII), zbiorowe szczegóły statystyczne zamieszczone są dla każdego domu osady z osobna. Z odpowiednich więc rubryk formularza rządowego, należy dodać szczegółowe cyfry, podane dla każdego domu pewnej osady, utworzyć sumę ogólną dla całej osady i przenieść ją jako cyfrę pojedynczą do przedziałów naszej tabeli I. W szczególności dodaje się cyfry dla każdego domu z rubryk 25, 41 i 43 rządowego formularza VII. i otrzymany ogół z trzech tych sum wpisuje się do przedziałów tabeli I. Podobnie otrzymany ogół z rządowych rubryk 26, 42 i 44. wpisuje się do przedziału *g*.

Wreszcie otrzymany ogół z rządowych rubryk 27 i 45 wpisuje się do przedziału *h*. Inne przedziały *a*, *b*, *c*, *k*, *l*, nie potrzebują bliższego objaśnienia.

Co do szczegółowych stosunków ludności miejscowej, objętych wykazem II. i IV, to cyfry przedziałów *a*, *c*, *e*, *g*, wykazu II, i cyfry, odnoszące się do r. 1857 wykazu IV, wprost przenoszą się z odpowiednich rubryk rządowych wykazów miejscowych z r. 1857. Ponieważ zaś wykazy miejscowe z r. 1869 obejmują stósunki całej obecnej, nie zaś miejscowej ludności stale w pewnej osadzie zamieszkałej, przeto szczegóły objęte naszym wykazem II. (przedziały *b*, *d*, *f*, *h*) i IV, odnoszące się do r. 1869, należy czerpać z odpowiednich rubryk rządowych wykazów pierwotnych (*Aufnahmsbogen*), według tamecznego Formularza VI. W szczególności, dla wypełnienia przedziałów *b*, *d*, *f* i *h*, wykazu II., wypisuje się cyframi na tablicy pomocniczej ze wszystkich wykazów pierwotnych rządowych, do pewnej osady należących (z rubryki *f*, Form. VI), stan cywilny osób należących do ludności miejscowej, obecnej i nieobecnej (rubrykę *k* i *m*), i następnie utworzone sumy przenosi się do odpowiednich przedziałów naszego wykazu II. Toż samo stosuje się do wykazu IV., którego szczegóły odnoszące się do r. 1869 wypisują się z rubryki *e*, *k* i *m*, dodaje się i otrzymane sumy przenoszą się do odpowiednich przedziałów.

Wykaz III., obejmujący ludność miejscową pewnej osady według wieku, wypełnia się w następujący sposób. Z rządowych wykazów pierwotnych (Formularz VI) każdą osobę należącą do ludności miejscowej, obecnej i nieobecnej (rubryka *k* i *m*), oznacza się na tablicy pomocniczej króską w odpowiednim przedziale wieku (rubryka *d* rządowego Form. VI), i po wpisaniu wszystkich osób ludności miejscowej pewnej osady do odpowiedniej klasy wieku, dodaje się wszystkie króski każdego wieku, w celu otrzy-

mania sumy osób każdego wieku. Wiek każdej osoby oblicza się według roku urodzenia, to jest, że wszystkie osoby urodzone w r. 1869 zamieszczają się w przedziale „1 rok“, wszystkie zaś urodzone w r. 1859 wpisuje się do przedziału „11 rok“. Ogół osób płci męskiej i żeńskiej według wieku powinien się zgadzać z cyframi znajdującymi się w przedziałach *c*, *d*, *f* i *g* wykazu I.

Wykazy otrzymane stósownie do tego co się dotąd powiedziało, służyć mają jedynie za ogólną podstawę do dalszych opracowań Komisji antropologicznej.

W opracowaniach tych wypadnie jój uwzględnić:

- A) Statystykę warunków odnawiania się ludności:
- B) Warunki zbliżające ją do fizycznego upadku;
- C) Statystykę rzeczywistej śmiertelności.

Dla zebrania odpowiedniego materiału należy uwzględnić co do A):

- 1) Statystykę małżeństw tak w ogóle, jak między pokrewnymi, między różnemi rodami, dalej według wieku i według stanu cywilnego. Posłuży do tego wypełnienie wykazu V — VIII. zaopatrzonych odpowiedniami nagłówkami.
- 2) Statystykę płodności (porody w ogóle i według płci, ślubne i nieślubne, według wyznań); do tego posłużą wykazy IX — XI.

U w a g a. Wszystkie szczegóły statystyki małżeństw i płodności zawarte w wykazach od V — XI. zaczerpnąć można:

- 1) Z Aktów stanu cywilnego,
- 2) Z wykazów ruchu ludności,

obejmujących małżeństwa i porody, przedstawianych corocznie przez urzędy powiatowe centralnej komisji statysty-

cznej, według wzorów rządowych, na podstawie materyjałów nadsyłanych przez parafje i zwierzchności wyznaniowe.

Szczegóły jednorodne, zawarte w tych urzędowych aktach, oznaczają się króskami na tablicach pomocniczych, z przedziałami zawartymi w wykazach od V do XI., następnie dodaje się szczegółowe króski i otrzymane sumy zamieszczają się w odpowiednich przedziałach nadmienionych wykazów.

Co do B). Na początek ograniczyć się wypada do zużytkowania gotowego materyjału, zbiieranego przez władze wojskowe podczas poboru do wojska. Jak wiadomo, każdy obowiązany do służby wojskowej jest badany przez lekarzy. Akta tych oględzin lekarskich znajdują się w biurach okręgów poborowych (*Ergänzungs-Bezirks-Commando*) i mogą dać wiadomość, ile chorób przewlekłych i wad wrodzonych spostrzegano w pewnym roku między mężczyznami wieku popisowego (pierwszych trzech klas) w pewnej osadzie. Na podstawie tychto akt należy ułożyć wykaz chorobliwości i schorzałości ludności miejscowej męzkiej, zapełniając rubryki naszych wykazów XII i XIIIgo.

Uwaga. Ponieważ przy spisach ludności zapisują liczbę ociemniałych i głuchoniemych pewnej miejscowości; przeto ze względu na te wady znajdują się dla każdej osady gotowe liczby w rządowych wykazach miejscowych, z których mogą być przeniesione do wykazu naszego. Wykaz XIV.

Co do C). — W śmiertelności uwzględni się:

- 1) Śmiertelność ogólna i według płci;
- 2) „ „ według wyznań;

- 3) Śmiertelność według stanu cywilnego;
- 4) „ „ „ wieku.

U w a g a. Źródła, z których czerpać można należące tu wiadomości dla zaciągnięcia ich do naszych wykazów (XV—XIX), są te same, na które zwróciła się uwaga przy statystyce małżeństw i płodności.

Gdyby wypełnienie wszystkich wymienionych w tej Instrukcyi wykazów zdawało się uciążliwem, każdy z łaskawych Spółpracowników wybrać sobie może z pomiędzy nich te, których źródła są mu dostępnejsze, lub których treść więcej odpowiada jego naukowemu zajęciu. Za odebraniem w tej mierze zawiadomienia przez Komisję antropologiczną, blankiety odpowiednich wykazów niezwłocznie nadesłane będą.

Przewodniczący oznajmia, że gdy po wygotowaniu Instrukcyj załatwione zostały prace przygotowawcze, następuje więc nowy okres czynności komisji, a mianowicie poszukiwanie i opracowywanie materiału antropologicznego, według zakreślonego poprzednio programu. W tym celu uznaje potrzebę: 1) odwołania się do właściwych Władz i korporacyj celem uzyskania ich poparcia; 2) przybrania potrzebnej liczby współpracowników w rozmaitych częściach kraju.

Co do 1go; — Dr. KOPERNICKI z uwagi na mający się wkrótce odbyć pobór do wojska w Galicyi, wnosi, aby korzystając z tej sposobności, uczynić niezwłocznie do c. k. Starostów i lekarzy powiatowych, uczestniczących przy komisyjach poborowych, odezwę w tej myśli, aby ci ostatni zająć się zechcieli zbieraniem i zapisywaniem szczegółów

antropologicznych, z osób stawiających się do rewizyi. — Po niektórych uwagach pp. BIESIADECKIEGO, LUTOSTAŃSKIEGO i UMIŃSKIEGO co do najpraktyczniejszego przeprowadzenia powyższego wniosku, Komisya zgadza się na jego ośnowę.

Na wniosek Dra LUTOSTAŃSKIEGO uchwała znieść się z Towarzystwami lekarskimi krajowemi, celem zawezwania ich do udziału w pracy i zachęcenia z ich strony Członków zamieszkałych na prowincyi.

Wreszcie na wniosek Przewodniczącego uchwalono wydać w swoim czasie stósowne odezwy do proboszczów i nauczycieli szkół pospolitych i wydziałowych.

Co do 2go; — Przewodniczący zawiadamia, że skutkiem dawniejszój uchwały, porozumiawszy się z p. JUL. KOSSAKIEM, otrzymał od niego z największą gotowością uczynione oświadczenie, iż zamożny swój zbiór wizerunków etnograficznych czyni dostępnym Komisyi. — Komisya oświadczenie to przyjmując z uznaniem, na wniosek Przewodniczącego, zaprasza p. KOSSAKA do grona stałych swoich Członków.

Co do współpracowników zamiejscowych, Przewodniczący odezytuje listy Jks. ŚLECZKOWSKIEGO Proboszcza w Grębowie i Dra BRONIKOWSKIEGO w Sokalu, którzy, oprócz trzech wymienionych w poprzedniém Sprawozdaniu, oświadczyli się z gotowością zbierania wiadomości antropologicznych w widokach naszój Komisyi. — Komisya przyjmując z wdzięcznością tę pomoc, oczekiwać będzie wskazania sobie bliższego kierunku według jednéj z trzech Instrukcyj, które, po dokończeniu druku ostatniój ich części, niebawem rozesłane zostaną.

Następnie p. SADOWSKI oznajmia, że podobne oświadczenie otrzymał od p. SZCZANIECKIEGO, właśc. dóbr Rawy w Prusach zach., RADOŃSKIEGO ANASTAZEGO, właśc. dóbr

w Krześlicach, Dra GERPE w Łabiszynie i Dra MIECZKOWSKIEGO w Kałudze W.

W końcu Drowie KOPERNICKI, LUTOSTAŃSKI i ŚCIBOROWSKI zwrócili uwagę na osoby tak miejscowe jak zamiejscowe, które już poprzednio dały się poznać z prac antropologiczno-etnologicznych, które więc mogłyby podzielać pracę Komisji umiejętnie i z zamiłowaniem. — Uchwalono porozumieć się z nimi listownie, a w miarę otrzymanych odpowiedzi, postąpić dalej jak z porządku wypadnie.

~~~~~

Dary i nabytki przedstawione Wydziałowi matematyczno-przyrodniczemu.

Dzieła ofiarowane przez p. WIKTORA ZIENKOWICZA
z Medyolanu.

a) Geologija, Mineralogija, Górnictwo.
(Ciąg dalszy).

NOULET: *Memoires sur les Coquilles fossiles des terrains d'eau douce du Sud-Ouest de France.* 1868.

LAMBERT: *Cours élémentaire de géologie (avec planches et figures).* 1868.

De la BÈCHE: *Recherches sur la partie théorique de la géologie (avec planches).* 1838.

De SERRES: *De la Cosmogonie de Moïse comparée aux faits géologiques.* 1838.

D'ORBIGNY: *Géologie appliquée aux arts, aux métiers et à l'agriculture.* 1851.

— *Paléontologie française. Terrains cretacés, av. planches.*

— " " " " *jurassiques "*

- Della ROSA: *Ricerche paleontologiche nel littorale di Trapani; con tavole.* 1870.
- A. SUIDER: *La création et ses mystères dévoilés (avec planches).* 1859.
- De BOUCHEPORN: *Études sur l'histoire de la terre.* 1861.
- BEUDANT: *Voyage minéralogique et géologique en Hongrie, pendant l'année 1818.* Paris, 1822.
- BOUBÈ: *Cours abrégé de géologie, avec planches.* 1834.
- ZIMMERMANN: *Le monde avant la création de l'homme,* 1857.
- GAUTIER: *Introduction philosophique à l'étude de la géologie.* 1853.
- PRÉVOST: *Documents pour servir à l'histoire des terrains tertiaires.* 1827.
- D'ARCHIAC: *Histoire des progrès de la géologie.* 1853.
- D'HALLOY d'OMALIUS: *Éléments de géologie.* 1835.
- ASCHIERI: *Dizionario compendiato di Geologia e Mineralogia.*
- CUVIER: *Recherches sur les ossements fossiles, av. planches.*
- HUOT: *Nouveau manuel complet de géologie.* 1840.
- DUBUISSON: *Hypothèse de la solidification du globe terrestre.* 1807.
- De BONNARD: *Sur la constance de faits géognostiques,* 1828. *Mémoires de la société géologique de France.*
- De BEAUMONT: *Sur les roches qu'on a rencontré au Mont-Cenis.* 1871.
- *Analyse du cours de géologie.*
- MALACARNE: *Tavole sinottiche di Geologia.* 1844.
- LEVALLOIS: *Observations sur la roche ignée d'Essey-la-Cote Ar. de Luneville.* 1847.
- *Notices sur des roches d'origine ignée avec tôle et fer oxydulé.* 1847.
- *Remarques sur l'Ostrea costata et acuminata.* 1851.

- LEVALLOIS: *Coup d'oeil sur la géologie*. 1845.
— *Aperçu de la constitution géologique du département de la Meurthe*. 1862.
- SCARABELLI: *Carta geologica della provincia di Bologna*. 1853.
— *Studi geologici della repubblica di S. Marino*. 1851.
— *Sulla flore fossile di Sinigaglia*. 1857.
- MASSALUNGO: *Diserizione di alcuni licheni nuovi*. 1857.
— *Syllabus plantarum fossilium*. 1859.
— *Synopsis florae fossilis Senogalliensis*. 1858.
— *Flora fossile del monte Colle nella provincia Veronese*. 1857.
- SAUVAGE: *Résultats principaux des expériences faites dans les laboratoires des départements*. 1843.
- CAPPELLINI: *Carte géologique des environs de Bologne*. 1871.

(Ciąg dalszy nastąpi).

